

imádat, mint „az egy és ugyanazon Fiúról” szóló tanítás ismérve a monofizitizmus körüli vitában) című előadásának szerkesztett változata is. Az angol nyelvű nyilvános habilitációs előadás Debrecenben hangzott el 2010. június 9-én. Az egyetemes zsinatok hitvitáinak forró légkörét idézi fel. Az efézusi (331) és a kalkedoni (451) zsinatok Krisztus természetének meghatározásán, imádása mikéntjének megállapításán fáradoztak, s eközben visszautasítják azokat az emberi okoskodásokat, amelyek megrövidítenék akár az emberi, akár az isteni természet valóságát. A szerző eredeti nyelven idéz egyházatyáktól származó idézeteket, és mellettük közli ezeknek fordítását is.

A debreceni szaklap további három írása a *Díszdoktorok előadásai* fejezetcím alatt áll. Mindhárom német és magyar nyelven jelenik meg. Szerzőiket, a svájci evangéliumi-református egyház jeles képviselőit 2010. november 4-én avatták a Debreceni Református Hittudományi Egyetem tiszteletbeli doktoraivá. Bolyki János professzor is ekkor nyerte el e megtisztelő kitüntetést, az ő esetében sajnos csak a laudáció került a folyóiratba. Az előadások a következők: Thomas Wipf

(Bern): *Reformierte Kirche und politische Participation: eine Schweizer Perspektive auf die reformatorische Botschaft der Freiheit*. Walter Wolf (A református egyház és a politikai szerepvállalás: a szabadság reformátori üzenete svájci szemmel nézve); Walter Wolf: *Sind geschichtliche Ereignisse ein Zeichen göttlicher Offenbarung?* (A történelmi események isteni kinyilatkoztatás jelei?); Andreas Hess (Zürich): *Religion und Nation – eine nachdenkliche Anfrage* (Vallás és nemzet – elgondolkodtató kérdés). Valamennyi előadás különösen időszerű, azonban a Hessé jelzi leginkább, hogy Svájból élénk figyelemmel kísérik a magyarországi és Kárpát-medencei történéseket. Ezzel sikeresnek mondhatjuk a debreceni célkitűzést, amely a rendszerváltással elérkezett lehetőségek és adottságok között zajló sáfarkodást kívánta megvizsgálni.

A könyvismertetések közül a leggyakorlatiasabbat emeljük itt ki: Szabó Lajos (szerk.): *A közösségépítő lelkész. Gyakorlati teológiai kézikönyv lelkészeknek és nem lelkészeknek*. Luther Kiadó, Budapest 2010. Az evangélikus egyház kiadványát Fazakas Sándor szerkesztő ismerteti.

**Balogh Béla**

### *Keresztény Magvető.*

116. évf., 2010/4. szám, 120 old., ISSN 1222-8370

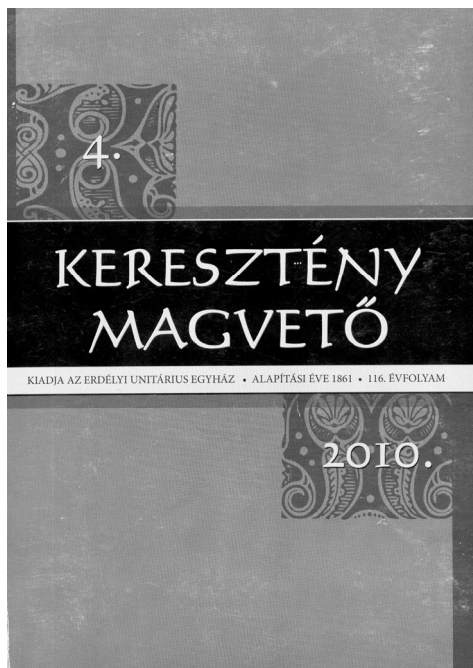
A szaklap Rezi Elek (Kolozsvár) *A globalizáció előnyeinek és hátrányainak unitárius erkölcsi értékelése* című elemzésével indítja a tanulmányok sorát. A globalizáció az embervilág üzemének sokezer szállal egymáshoz kötődő jelenségeinek együttese. Ezek hatással vannak az alapvető keresztény értékekre, s az Ószövetség szavaival: áldás és átok. Mindkét irányultságnak megvannak a pártolói és szószólói. A pénzintézetek ellenőrző szerepe, a kevesek akarat- és érdekérvényesítése, a Kelet felől Nyugat irányába történő vándorlás felgyorsultan érkezik minden erre nyitott

közösségbe, családba, egyéni életbe. A cikk bőven foglalkozik a kihívásokkal szembeni útkereséssel és a gyakorlati állásfoglalással. Ehhez bőséges irodalmat is kínál. Különbséget tesz azonban a globalizáció beolvasztó tendenciája, illetve az „európaizálódó” hatás között, mivel az Európai Unió elismeri és tiszteletben tartja a nyelvi és művelődési jellegzetességeket. Hasznos lett volna, ha a szerző azzal is megismertet, hogy melyek azok az eddig elért eredmények, amelyekkel el lehetett hátrítani a globalizáció bizonyos kártételeit.

Simon József (Szeged): *A filozófia státusa az erdélyi antitrinitarizmus tradíciójában – 3.* Három részletben közölt tanulmány utolsó darabjával állunk szemben. A Paleologus és Francken nyomán járó Enyedi György apologetikus munkásságát ismerteti és kitér a reneszánsz és a korai újkor filozófusainak hatására, valamint ennek vatikáni fogadtatására. Simon József saját fordításában idézi Enyedi püspök latinul megjelent posztumusz művét (*Explicationes*, 1598). Enyedi számára az ész által felfogható nyilvánvalóságok elsődlegesek a Szentírás kinyilatkoztatásával szemben. Ennek bizonyítására igyekszik felmutatni a keresztyén tanok filozófiai eredetét és bírálatát. Ő maga az értelem kizárólagos vezetését magasztalja.

Gidó Attila (Kolozsvár) – Pál János (Marosvásárhely): *Kiapadó bűvópatak.* A költői képpel megfogalmazott című dolgozat az erdélyi szombatos közösség felszámolódását vizsgálja a II. világháború idején támadt – sorrendben az utolsó – üldözések nyomán. Sorsukat bűvópatakhoz hasonlítja. A kutatás az unitárius egyház kebelében élő, illetve az oda visszatért hívekre terjed ki, elsősorban Bözödújfalú vonatkozásában. A zsidók egyenjogúsítása a szombatos közösség megerősödését hozta magával a Kiegyezés évében, azonban a Harmadik Birodalomból gerjesztett kegyetlenkedések az utánpótlás megszűnéséhez vezettek.

Jakabházi Béla Botond (Nyomát, Erdély): *Vallásosság, bűntudat és lelki egészség kapcsolata az empirikus pszichológiai kutatások tükrében.* Pszicho-diagnosztika, lélektani felmérés korszerű eszközökkel: olyan próbálkozás, amely a tengervizet igyekszik kimergetni kagyló segítségével. A teológus és pszichológus képesítéssel rendelkező szerző a vallásos megélések lélektani-tudományos vizsgálatáról ír. A bűntudatot és a belőle fakadó bűnbánatot a vallásos ember lelki magatartásához kapcsolja, és visszautasítja azt az egyoldalú ítéletet, amely sze-



rint a vallásos ember idegrendszere/személyisége sérült lenne (Freud). A túlfűtött bűntudat esetében nem zárja ki a sérültséget, mint lehetőséget. A vizsgálódás elfogadott kérdőívek segítségével történt, anélkül, hogy személyiségtesztet is alkalmaztak volna. A 92 megkérdezett személytől begyűjtött anyag feldolgozását és áttekinthetőségét négy táblázat és egy ábra biztosítja. (Egyébként 145 volt a megszólított személyek száma, akik közül 118 vállalta is a közreműködést.) Maga Jakabházi is megjegyzi, hogy eredményei elégtelenek általános érvényű következtetések levonására. (Pl. csakis humán tudományokat tanuló fiatalok körében kutatott.) Így is érdekes jelenség, hogy az ifjak, attól függetlenül, hogy milyen felekezethez tartoznak, ismerik az eredendő – „áteredő” – bűnt, és eltérő tartalmú ismerettel, öntudattal vallják vagy tagadják azt. E beállítottság határozza meg vallásos megnyilvánulásait, ezek pedig vagy jó vagy pedig rossz irányba befolyásolják lelki fejlődésüket.

Ugyancsak a gyakorlati teológia területén mozog Koppándi Botond (Kolozs-

vár) *Temetési szolgálatunk homiletikuma* című tanulmányának első része, amelynek megírását az serkentette, hogy a temetési rendtartás külsőségeinek és belső tartalmának feltárása mindaddig hiányosnak bizonyult. Miként lehetne sok helyen a templomközpontú temetést a prédikált evangélium alkalmává tenni, hogy ne az elhunyt, hanem az Isten ígéje által megszólított gyülekezet legyen a középpontban? A szerző úgy látja, hogy a jelenlegi magyar református gyakorlati teológusok elvi megfogalmazásai (Fekete Károly, Kozma Zsolt, Hézsér Gábot és ifj. Fekete Károly) megtermékenyíthetik az unitárius szemléletmódot. Kíváncsian várjuk a cikk 2. (vagy további részeinek) megjelenését! Koppándi az angolszász és a hazai unitárius szakirodalom segítségével vázolja fel a temetési beszéd felépítésével és megírásával szembeni kívánalmakat. Szemléltetésül Gellérd Imre egyik prédikációvázlatát használja.

Lakatos Sándor felkutatta a román állam által „megőrzés végett átvett” egyházi anyakönyveket, és közli két vármegye anyakönyveinek kimerítő lajstromát (*Unitárius anyakönyvek a Brassó és Hargita megyei állami levéltárakban*). Az írás a *Műhely* rovat keretében jelenik meg. Bár e nyilvántartások visszaszolgáltatására nincs még intézményesen keret, kutatásuk ma már engedélyezett bizonyos korlátok között. A szerző égetően szükségesnek tarja a többi erdélyi megye levéltáraiban őrzött anyag számbavételét.

A továbbiakban négy prédikáció, két könyvismertetés, valamint az itt ismertetett dolgozatok angol nyelvű kivonatát olvashatjuk. A két új kiadvány pedig: Gálffy Attila Szenior: *Non omnis moriar?* (ismerteti Gaal György); Gaal György – Gránitz Miklós: *Örök Házsongárd. Kolozsvár sírkertje a századok sodrában*. I–II. köt. (ismerteti Kovács Sándor).

**Balogh Béla**

### *Studia Doctorum Theologiae Protestantis.*

A Kolozsvári Protestáns Teológia Kutatóintézetének kötetei. I./2010.

Szerk. Adorjáni Zoltán. 344. old. ISSN 2069-0991

*Tizenbét protestáns teológus, négy klasszikus teológiai témakör*

Ha kezdetektől mostanáig, teljes egészében ismerhetnénk a világtörténelmet, minden korból kiemelhetnénk néhány olyan személyt, aki egyfajta teológiát művelt a transzcendens hatalom bűvöletében: barlangrajzot készített, a csillagokból próbálta kiolvasni, hogy vajon mit akar a természetfölötti hatalom; vagy amikor felismert egy-egy isteni jelt, rádöbbsent, hogy létezik egyetlen *Valaki, Aki Van*. A transzcendens világról különféle felfogások születtek koronként, s a monoteista jahvizmus, majd pedig a kereszténység is kidolgozta a maga transzcendensről alkotott meggyőződését.

Manapság vannak olyanok, akik a teológia művelését leszűkítik a pasztorális

gyakorlatra, vagy lelkipásztori privilégiumnak tekintik, és nem értik, hogy a tudomány (történelem, irodalom, természettudományok stb.) miként férhet össze az imával és a vallásos élettel, hogyan és miért lehet tudomány a teológia.

A Kolozsvári Protestáns Teológiai Intézet 2010 őszén megjelent kötete az erdélyi három nagy, magyar protestáns felekezet, a református, az evangélikus és az unitárius teológiai tanárainak, illetve teológiát művelő lelkipásztorainak, doktorandusainak írásait tartalmazza.

Rezi Elek, a Kolozsvári Protestáns Teológiai Intézet rektora így vall a most indított sorozat céljáról: „Célunk az, hogy évente legalább egy olyan tanulmánykötetet jelen-